

Kunstig befrugtning

- Debatspørgsmål fra Det Ethiske Råd

Resumé:

Denne "etisk-debat-folder" handler om præimplantationsdiagnostik – populært kaldet ægsortering – hvor et befrugtet æg uden for kvindens krop undersøges for et eller flere uønskede gener eller for kromosomafvigelser. Undersøgelsens formål at sortere uønskede æg og fosteranlæg fra ønskede æg og fosteranlæg. Spørgsmålene sætter sorteringssamfundet til debat, og spørger til de etiske begrundelser for at sortere fra og til.

Kunstig befrugtning og diagnostik

- Debatspørgsmål fra Det Ethiske Råd

Loven om kunstig befrugtning er til revision, og Det Ethiske Råd er i gang med at drøfte de etiske dilemmaer og spørgsmål, der knytter sig til kunstig befrugtning. Det Ethiske Råd ønsker at bidrage til den offentlige debat om kunstig befrugtning ved at fremlægge nogle af de spørgsmål, der rejser sig.

Hvad er præimplantationsdiagnostik – ægsortering?

Ved præimplantationsdiagnostik undersøges et befrugtet æg uden for kvindens krop for ét eller flere uønskede gener eller for kromosomafvigelser. Dette kan kun foregå som led i en reagensglasbefrugtning. Det betyder, at det befrugtede æg undersøges, **før** det sættes op i kvindens livmoder. Undersøgelsens formål er at sortere uønskede æg og fosteranlæg fra ønskede æg og fosteranlæg. Deraf navnet ægsortering.

Præimplantationsdiagnostik er baseret på en biologisk viden om, at alle cellerne i det befrugtede æg på 4-celle eller 8-celle stadiet er multipotente. Det vil sige celler, som ved deling kan danne alle slags væv, og derfor ikke på dette udviklingsstadium er bestemt til at udvikle sig i en bestemt retning. På dette stadium af cellernes udvikling er det muligt at fjerne en eller to af cellerne fra det befrugtede æg og foretage en genetisk undersøgelse af disse celler. Derved er der en risiko for, at ægget ikke udvikler sig videre, men der er ikke risiko for, at et eventuelt barn får medfødte skader som følge af undersøgelsen.

Med præimplantationsdiagnostik er det altså muligt at foretage en meget tidlig diagnose af alvorlige arvelige sygdomme, men teknikken kan måske også på længere sigt gøre det muligt at finde gener, der ikke er sygdomsgener, men tværtimod gener for ønskede egenskaber, for eksempel genet for højde eller for et langt liv.

Formålet med at undersøge det befrugtede æg ved præimplantationsdiagnostik og formålet med at undersøge fosteret ved fosterdiag-nostik er det samme: At finde ud af, om der er noget i vejen med det befrugtede æg eller fosteret – og på dette grundlag eventuelt destruere det befrugtede æg eller abortere fosteret. Mange af de følgende spørgsmål gælder derfor også fosterdiagnostik, men præimplantationsdiagnostik er direkte nævnt i lovgivningen og dermed et aktuelt debattemne nu, hvor loven er til revision.

Sorteringssamfundet til debat

Sorteringssamfund - sorteringsetik?

- Strider frasortering af bestemte befrugtede æg og fosteranlæg mod vigtige etiske principper, så teknikken helt bør afvises?
- Er det acceptabelt at kassere befrugtede æg og fosteranlæg?
- Bør vi afveje fordele og ulemper ved teknikken og bruge den, hvor der er størst gavn?
- Er der arvelige sygdomme, der er så alvorlige, at muligheden for at sortere fra bør benyttes?
- Bør der i så fald udarbejdes en liste over disse sygdomme?

Hvis interesser skal varetages?

- Hvem skal en eventuel ægsortering tage hensyn til? Kvinden/parret, familien eller det kommende barn? Eller er der samfundsmæssige interesser i at bestemme hvilke mennesker, der skal have mulighed for at blive født?
- Bør ægsortering tilbydes af hensyn til kvinder/par, der ellers risikerer at gennemgå flere

graviditeter med fosterdiagnostik og provokeret abort, før kvinden/parret kan få et raskt barn uden den genetiske sygdom, der allerede er i familien?

- Bør hensynet til kvindens/parrets opfattelse af et godt familieliv afgøre, hvad der er en alvorlig arvelig sygdom, der bør sorteres fra?
- Bør man betragte frasortering af alvorlige arvelige sygdomme som udtryk for medlidenhedsdrab på liv, der ikke anses som værd at leve? Eller bør man kritisere frasorteringen for at være et udtryk for en 'social forråelse', hvor mennesker sorteres i værdige og mindreværdige, ønskelige og uønskede kategorier?
- Hvilken betydning bør et samfundsmæssigt hensyn til handicappedes og syges menneskeværd og levevilkår have for muligheden for ægsortering?
- Bør et eventuelt samfundsmæssigt sparekrav til omsorg og pleje af handicappede og syge afgøre, hvem der skal have tilbud eller måske endda påbud om ægsortering?

Den fremtidige udvikling

- Er det sandsynligt, at de fleste par, der får foretaget kunstig befrugtning på grund af barnløshed, også i fremtiden vil få foretaget ægsortering for kromosomafvigelser?
- Er det sandsynligt, at også frugtbare par uden en kendt og øget risiko for alvorlige arvelige sygdomme vil ønske at gøre brug af kunstig befrugtning med henblik på ægsortering?
- Kan den tekniske udvikling føre os ud på en glidebane?: *Fra* ønsket om at sortere alvorlige arvelige sygdomme fra. *Over* ønsket om at sortere gener fra, der ikke er sygdomsgener. *Til* ønsket om at udvide teknikkerne med genterapi-teknik, der kan skabe børn med netop de egenskaber, vi lige præcis ønsker os!

FAKTA

LOVGRUNDLAG

I lov om kunstig befrugtning (Lov nr. 460 af 10. juni 1997) er præimplantationsdiagnostik reguleret på følgende måde:

§ 7. Genetisk undersøgelse af et befrugtet æg må kun foretages i de tilfælde, hvor der er en kendt og væsentlig øget risiko for, at barnet får en alvorlig arvelig sygdom. Stk. 2. Endvidere kan genetisk undersøgelse foretages i forbindelse med kunstig befrugtning uden for kvindens krop på grund af ufrugtbarhed, hvor en sådan undersøgelse kan påvise eller udelukke en væsentlig kromosomabnormitet.

§ 8. Kunstig befrugtning med udvælgelse af sædceller eller befrugtede æg før opsætning i en kvindes livmoder med henblik på at vælge barnets køn må ikke foretages, medmindre dette sker for at forhindre en kønsbundet alvorlig arvelig sygdom hos barnet.

Lovgivningen giver altså *ikke* en liste over alvorlige arvelige sygdomme.

Lovgivningen åbner principielt set mulighed for, at alle, som får foretaget kunstig befrugtning, kan få diagnosticeret det befrugtede æg ved en genetisk undersøgelse.

Lovgivningen *forbyder* sortering *alene* på grund af køn.

BEHANDLINGSPROJEKTER MED PRÆIMPLANTATIONS DIAGNOSTIK

Præimplantationsdiagnostik – ægsortering – er en relativt ny metode, der er blevet tilladt at anvende på forsøgsbasis. Der foretages i dag videnskabetiske godkendte forsøg med teknikken ved Skejby sygehus og Rigshospitalet. Ved Skejby sygehus har den Centrale Videnskabetiske Komité godkendt et projekt, der i alt omfatter ti sygdomme. Ved Rigshospitalet har den regionale komité godkendt et behandlingsprojekt med ægsortering, hvor det ikke på forhånd er fastlagt, hvilke sygdomme projektet kan omfatte.

Ifølge Sundhedsstyrelsen var der i januar 2000 registreret 5 udførte behandlinger ved Skejby Sygehus og 4 udførte behandlinger ved Rigshospitalet.

KUNSTIG BEFRUGTNING OG DIAGNOSTIK

Kunstig befrugtning er en samlebetegnelse for forskellige teknikker, men fælles for dem er, at befrugtning ikke foregår ved samleje.

Én af disse teknikker er reagensglasbefrugtning eller in vitro fertilisation (IVF), hvor befrugtningen foregår udenfor kvindens krop i et laboratorieglass.

Ved reagensglasbefrugtning kan man samtidig undersøge de befrugtede æg for alvorlige arvelige sygdomme og sortere disse fra.

Desuden vil man herved kunne øge succesraten for reagensglasbefrugtning, da man også kan udvælge æg med større chance for at føre til et fuldbåret raskt barn.

DET ETISKE RÅD

Det Ethiske Råd er et uafhængigt råd, der blev nedsat i 1987 for at rådgive sundhedsministeren og Folketinget om de etiske forhold blandt andet i forbindelse med ny biomedicinsk forskning. Ligeledes skal Det Ethiske Råd støtte og fremme den folkelige debat om disse forhold.

Rådet består af 17 medlemmer, som er udpeget af sundhedsministeren og Folketingets udvalg vedrørende Det Ethiske Råd.

Blandt de emner, som Det Ethiske Råd for tiden behandler, kan nævnes etiske spørgsmål i forbindelse med præsymtomatisk genetisk testning samt læge-patient forholdet.

Det Ethiske Råd giver støtte til afholdelse af debatskabende arrangementer om etik.

DET ETISKE RÅD

Ravnsborggade 2-4

2200 København N

Tlf. : 35 37 58 33

Fax: 35 37 57 55

E-mail: etiskraad@etiskraad.dk

www.etiskraad.dk

Forside - Indhold - [Top/Bund](#) - Forrige/ Næste - [Resumé](#) - [Udgivelser](#)